

Ministerie van Binnenlandse Zaken en
Koninkrijksrelaties

Markteffect

Evaluatie Herindelingsverkiezingen 18 november 2020

Lous van Eijndhoven
Hans de Jong

December 2020

Voorwoord

Het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties wenst de herindelingsverkiezingen van 18 november 2020 te evalueren. Om die reden heeft het ministerie Markteffect gevraagd een enquête uit te zetten onder de stembureauleden die betrokken waren bij de herindelingsverkiezingen van Boxtel, Oisterwijk, Vught en Eemsdelta. In deze evaluatie lag de nadruk op de gevolgen van Covid-19 op het verkiezingsproces.

Deze rapportage biedt een overzicht van de uitkomsten van deze evaluatie. Op basis van deze uitkomsten kunnen lessen getrokken worden over de gevolgen van Covid-19 voor het verkiezingsproces in de voorbereidingen voor de Tweede Kamerverkiezingen in het voorjaar van 2021.

Wij danken het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties hartelijk voor het vertrouwen en de prettige samenwerking. Voor vragen of nadere analyses zijn wij graag voor u beschikbaar.

Markteffect B.V.

Lous van Eijndhoven
Hans de Jong

1. Opbouw & inleiding rapportage

Inhoudsopgave

2. Algemene vragen.....Pagina 5 t/m 8
3. Vragen aan voorzitter.....Pagina 9
4. Vragen aan stembureauleden bij ingang.....Pagina 10 t/m 12
5. Vragen aan stembureauleden belast met controle identiteit en stempas.....Pagina 13 t/m 14
6. Vragen aan stembureauleden belast met uitreiking van stembiljet en potlood.....Pagina 15
7. Vragen aan stembureauleden bij de stembus.....Pagina 16 t/m 17
8. Vragen aan stembureauleden belast met schoonmaaktaken.....Pagina 18 t/m 22
9. Vragen aan stembureauleden die hulp geboden hebben aan kiezers.....Pagina 23 t/m 26
10. Vragen aan stembureauleden die stemmen geteld hebben.....Pagina 27 t/m 28

Verantwoording en betrouwbaarheid

In totaal hebben 234 stembureauleden aan het onderzoek deelgenomen. Op basis van deze respons zijn de antwoorden met een zekerheid van 95% en met een nauwkeurigheid van 4,2% generaliseerbaar naar de doelgroep. Dit betekent dat wanneer een uitkomst 50% is, dit in werkelijkheid tussen 45,8% en 54,2% ligt.

Doelgroep en responspercentage

- › Stembureauleden van de gemeenten Boxtel, Oisterwijk, Vught en Eemsdelta;
- › Responspercentage totaal: 53%
- › Aantal deelnemers en responspercentages per gemeente:
  - › Boxtel: n=62 67%
  - › Eemsdelta: n=115 51%
  - › Oisterwijk: n=41 53%
  - › Vught: n=25 61%

Onderzoeksmethode

De data zijn verzameld door middel van een online vragenlijst die per e-mail verstuurd is.

Tijdsplanning

Het onderzoek heeft plaatsgevonden tussen 19 november en 30 november 2020.

Resultaten

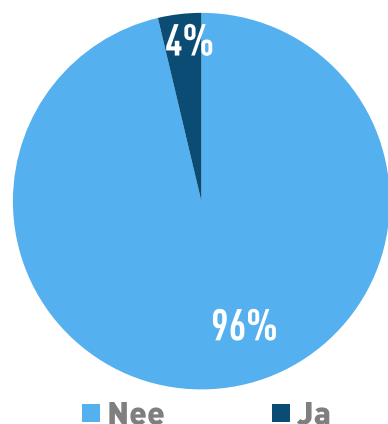
2. Algemene vragen

Stembureau

- › Slechts 4% van de ondervraagde stembureauleden was stembureaulid in een stembureau met beperkte toegang;
- › Ongeveer twee derde van de stembureauleden (64%) wist vooraf hoe het stembureau was ingericht.

Figuur 2.1 Was u stembureaulid in een stembureau met beperkte toegang voor een specifieke groep kiezers?

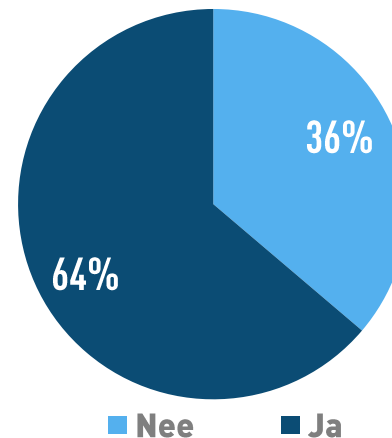
Basis: alle stembureauleden

Resultaten per gemeente				
	Boxtel (n=62)	Eemsdelta (n=115)	Oisterwijk (n=41)	Vught (n=25)
Ja	6%	1%	7%	4%
Nee	94%	99%	93%	96%

Figuur 2.2 Wist u vooraf hoe het stembureau was ingericht tijdens deze verkiezingen?

Basis: alle stembureauleden

Percentage uitgesplitst per gemeente				
	Boxtel (n=62)	Eemsdelta (n=115)	Oisterwijk (n=41)	Vught (n=25)
Ja	66%	70%	68%	24%
Nee	34%	30%	32%	76%

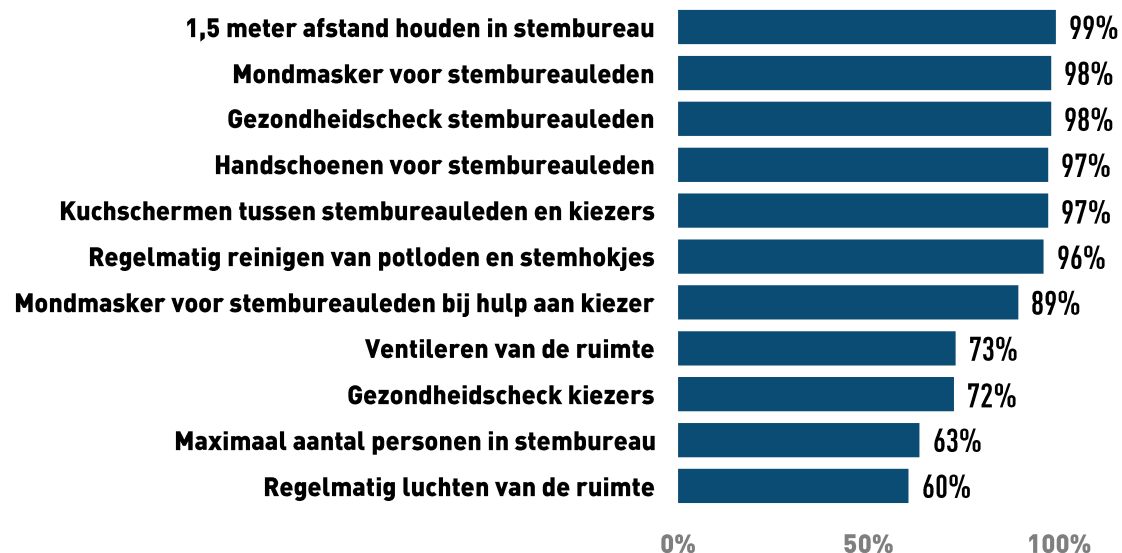
2. Algemene vragen

Bekendheid met getroffen beschermingsmaatregelen

De stembureauleden zijn goed op de hoogte van de vooraf getroffen beschermingsmaatregelen: voor alle getroffen maatregelen geldt dat minstens zes op de tien stembureauleden hiervan vooraf op de hoogte waren.

Figuur 2.3 Van welke beschermingsmaatregelen wist u vooraf dat deze getroffen werden tijdens de verkiezingsdag?

Basis: alle stembureauleden

Percentages uitgesplitst per gemeente				
	Boxtel (n=62)	Eemsdelta (n=115)	Oisterwijk (n=41)	Vught (n=25)
1,5 meter afstand houden in stembureau	100%	98%	100%	100%
Mondmasker voor stembureauleden	100%	97%	100%	96%
Gezondheidscheck stembureauleden	92%	100%	100%	100%
Handschoenen voor stembureauleden	98%	97%	98%	96%
Kuchschermen tussen stembureauleden en kiezers	98%	96%	98%	100%
Regelmatig reinigen van potloden en stemhokjes	100%	92%	100%	96%
Mondmasker voor stembureauleden bij hulp aan kiezer	85%	90%	90%	96%
Ventileren van de ruimte	71%	63%	88%	100%
Gezondheidscheck kiezers	74%	67%	83%	76%
Maximaal aantal personen in stembureau	65%	68%	56%	52%
Regelmatig luchten van de ruimte	61%	45%	80%	96%

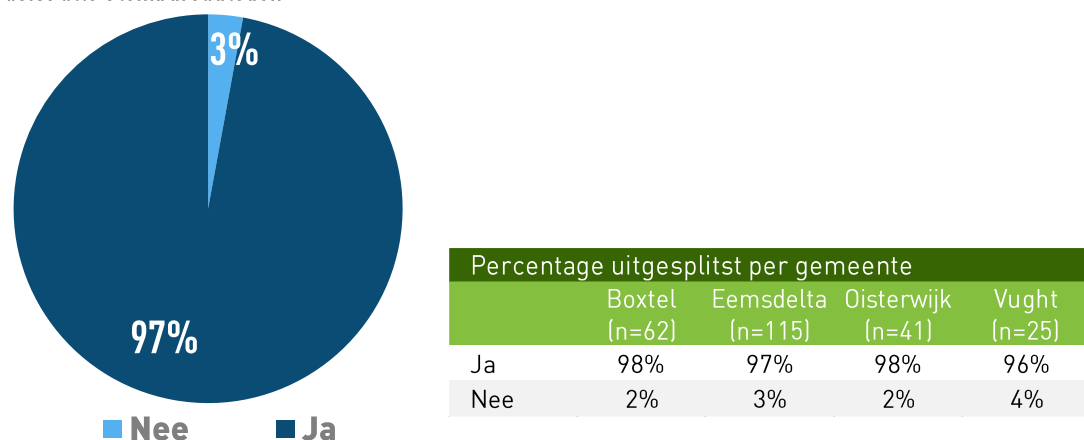
2. Algemene vragen

Beschermingsmiddelen

- › Vrijwel alle stembureauleden wisten vooraf welke beschermingsmiddelen ze zouden krijgen bij hun werkzaamheden (97%);
- › Iets minder dan de helft van de stembureauleden (47%) heeft zelf nog extra beschermingsmiddelen meegenomen. In de meeste gevallen bestond dit uit een mondmasker (89%).

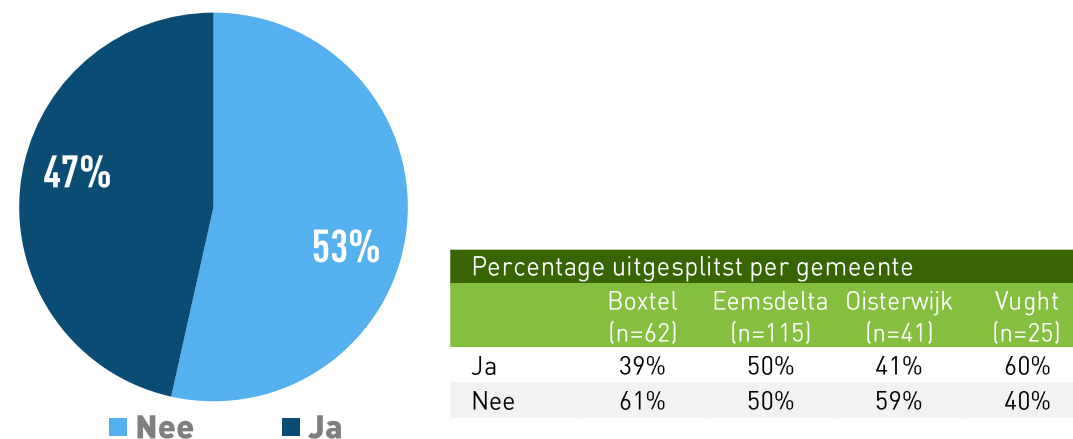
Figuur 2.4 Wist u vooraf welke beschermingsmiddelen u kreeg bij uw werkzaamheden in het stembureau?

Basis: alle stembureauleden

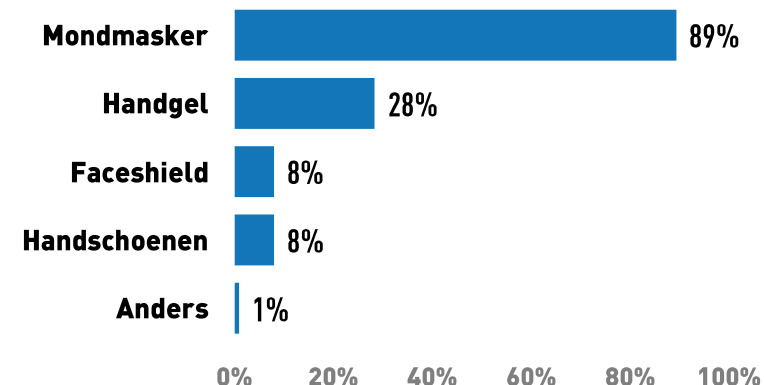
Figuur 2.5 Heeft u zelf ook extra beschermingsmiddelen meegenomen?

Basis: alle stembureauleden

Figuur 2.6 Welke middelen heeft u extra meegenomen?

Basis: stembureauleden die zelf extra beschermingsmiddelen hebben meegenomen (n=113)

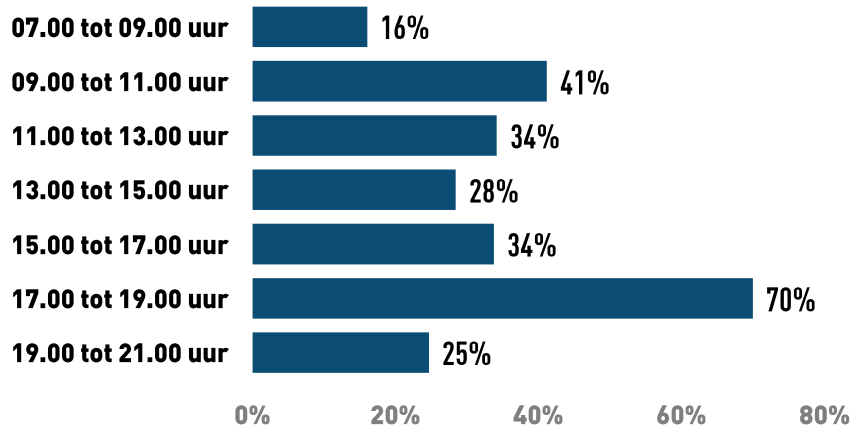
2. Algemene vragen

Piekmomenten

Het tijdstip van **17.00 en 19.00 uur** vormde het grootste piekmoment in de opkomst, tijdens de verkiezingsdag.

Figuur 2.7 Wat waren de piekmomenten in de opkomst van kiezers bij uw stembureau?

Basis: alle stembureauleden, meerdere antwoorden mogelijk

Percentages uitgesplitst per gemeente				
	Boxtel (n=62)	Eemsdelta (n=115)	Oisterwijk (n=41)	Vught (n=25)
07.00 tot 09.00 uur	29%	10%	10%	24%
09.00 tot 11.00 uur	55%	30%	41%	60%
11.00 tot 13.00 uur	37%	31%	34%	40%
13.00 tot 15.00 uur	39%	30%	17%	16%
15.00 tot 17.00 uur	44%	32%	22%	36%
17.00 tot 19.00 uur	65%	72%	76%	64%
19.00 tot 21.00 uur	37%	15%	29%	32%

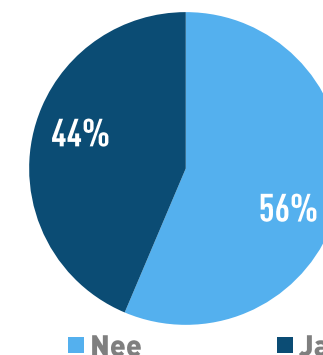
3. Vragen aan voorzitter

Toegang tot het stembureau

Iets minder dan de helft van de ondervraagde stembureauleden is (plaatsvervangend) voorzitter geweest op de verkiezingsdag. Slechts één keer is het voorgekomen dat de voorzitter een kiezer heeft gevraagd het stembureau te verlaten, de genoemde reden hiervoor was dat de kiezer geen mondkapje wilde dragen.

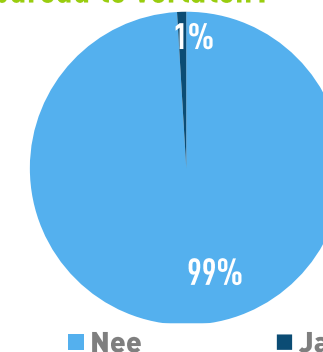
Figuur 3.1 Bent u tijdens de verkiezingsdag voorzitter of plaatsvervangend voorzitter geweest?

Basis: alle stembureauleden

Figuur 3.2 Heeft u kiezers vanwege de corona-maatregelen moeten vragen het stembureau te verlaten?

Basis: stembureauleden die tijdens de verkiezingsdag voorzitter of plaatsvervangend voorzitter zijn geweest (n=106)

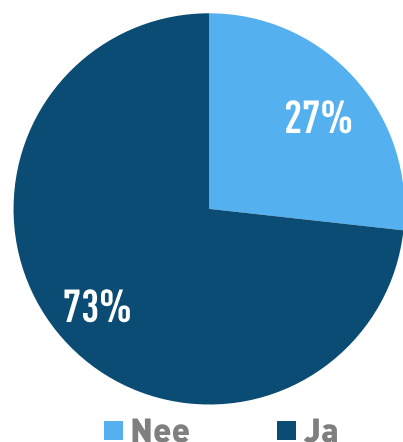
4. Ingang van het stembureau

Uitvoering van taken bij ingang stembureau

- › Ongeveer driekwart van de stembureauleden heeft taken uitgevoerd bij de ingang van het stembureau (73%);
- › Slechts 3% van deze groep geeft aan dat ze bij het uitoefenen van deze taak onvoldoende zicht hadden op hoeveel kiezers er in het stembureau aanwezig waren;
- › In twee derde van de gevallen (67%) werd dit veroorzaakt doordat de inrichting van het gebouw het overzicht verhinderde.

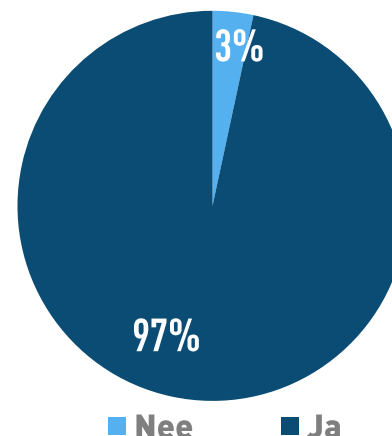
Figuur 4.1 Heeft u taken uitgevoerd bij de ingang van het stembureau om: 1) erop toe te zien dat er niet te veel kiezers tegelijkertijd in het stemlokaal waren en 2) instructies te geven aan kiezers?

Basis: alle stembureauleden

Figuur 4.2 Had u bij het uitoefenen van deze taak voldoende zicht op hoeveel kiezers er in het stembureau aanwezig waren?

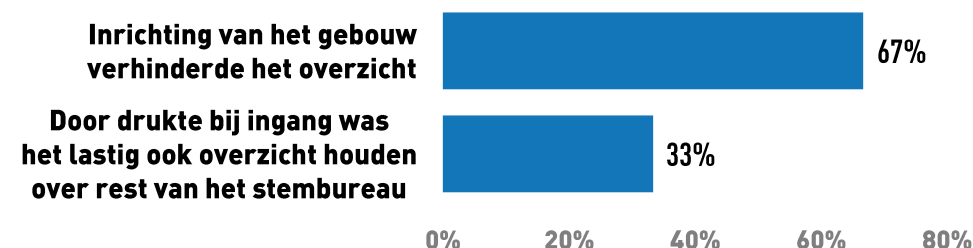
Basis: stembureauleden die taken uitgevoerd hebben bij de ingang van het stembureau (n=178)

Percentage uitgesplitst per gemeente				
	Boxtel (n=44)	Eemsdelta (n=83)	Oisterwijk (n=35)	Vught (n=16)
Ja	95%	96%	97%	100%
Nee	5%	4%	3%	0%

Figuur 4.3 Wat veroorzaakte dat u onvoldoende zicht had op hoeveel kiezers er in het stembureau aanwezig waren?

Basis: stembureauleden die taken uitgevoerd hebben bij de ingang van het stembureau (n=178)

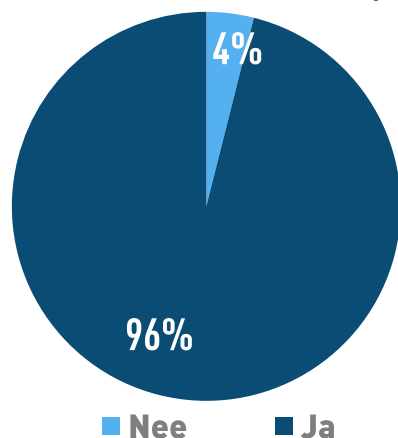
4. Ingang van het stembureau

Aanwijzingen aan kiezers

- › Alle stembureauleden uit gemeente Vught, die taken uitgevoerd hebben bij de ingang van het stembureau, geven aan dat de kiezers zich hebben gehouden aan de aanwijzingen bij het betreden van het stembureau;
- › In de overige gemeenten kwam het slechts een enkele keer voor dat kiezers zich niet aan de aanwijzingen hielden. Het vaakst betrof dit het niet willen desinfecteren van handen bij het betreden van het stembureau of het niet houden aan de 1,5 meter afstand.

Figuur 4.4 Hebben de kiezers zich gehouden aan de aanwijzingen die u gaf bij het betreden van het stembureau?

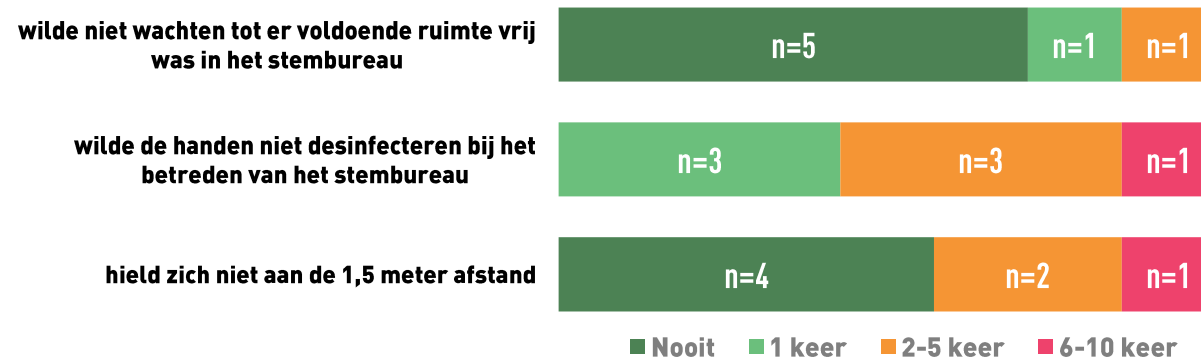
Basis: stembureauleden die taken uitgevoerd hebben bij de ingang van het stembureau (n=178)

Percentage uitgesplitst per gemeente				
	Boxtel (n=44)	Eemsdelta (n=83)	Oisterwijk (n=35)	Vught (n=16)
Ja	98%	94%	97%	100%
Nee	2%	6%	3%	0%

Figuur 4.5 Hoe vaak kwam(en) onderstaande situatie(s) ongeveer voor? De kiezer hield zich niet aan de aanwijzingen in de situatie(s)...

Basis: stembureauleden die te maken hebben gehad met kiezers die zich niet aan de aanwijzingen hielden bij het betreden van het stembureau (n=7)

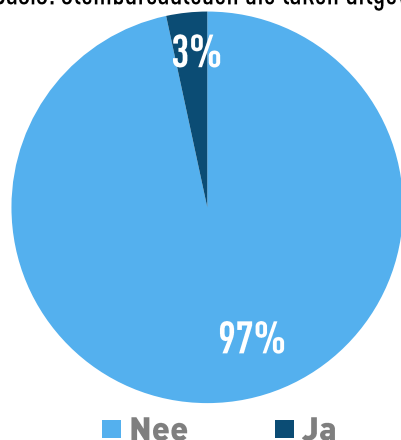
4. Ingang van het stembureau

Weigering van kiezers

- › Slechts 3% van de ondervraagde stembureauleden die taken uitgevoerd hebben bij de ingang van het stembureau, geeft aan kiezers de toegang geweigerd te hebben;
- › Redenen waarom kiezers de toegang tot het stembureau werd geweigerd, zijn:
  - › Weigeren van het dragen van een mondkapje (2x genoemd)
  - › Kiezers die niet bij het betreffende stembureau mochten stemmen (2x genoemd door stembureauleden werkzaam bij een bijzonder stembureau met beperkte toegang)
  - › De kiezer hield zich niet aan de 1,5 meter afstand
  - › De kiezer wilde de handen niet desinfecteren

Figuur 4.6 Heeft u kiezers de toegang tot het stembureau geweigerd?

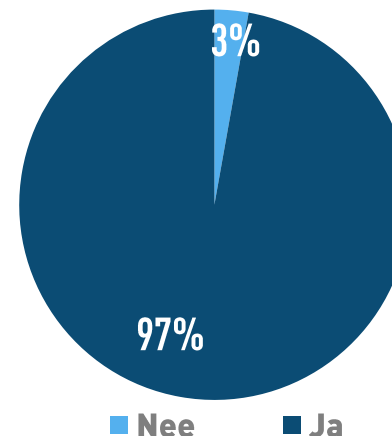
Basis: stembureauleden die taken uitgevoerd hebben bij de ingang van het stembureau (n=178)

Percentage uitgesplitst per gemeente				
	Boxtel (n=44)	Eemsdelta (n=83)	Oisterwijk (n=35)	Vught (n=16)
Ja	5%	2%	3%	6%
Nee	95%	98%	97%	94%

Figuur 4.7 Kon u bij de ingang steeds 1,5 meter afstand aanhouden tot de kiezer die voor u stond?

Basis: stembureauleden die taken uitgevoerd hebben bij de ingang van het stembureau (n=178)

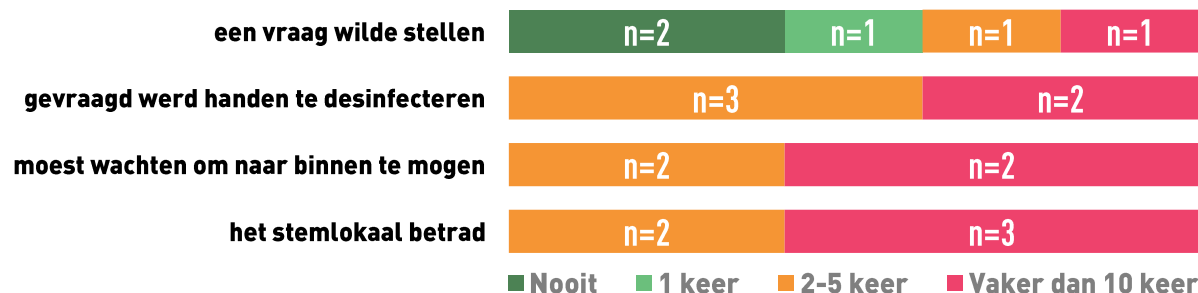

Percentage uitgesplitst per gemeente				
	Boxtel (n=44)	Eemsdelta (n=83)	Oisterwijk (n=35)	Vught (n=16)
Ja	98%	96%	97%	100%
Nee	2%	4%	3%	0%

Figuur 4.8 Hoe vaak kwam(en) onderstaande situatie(s) ongeveer voor?

Bij de ingang kon geen 1,5 meter afstand gehouden worden wanneer...:

Basis: stembureauleden die geen 1,5 konden houden tot de kiezer (n=5)

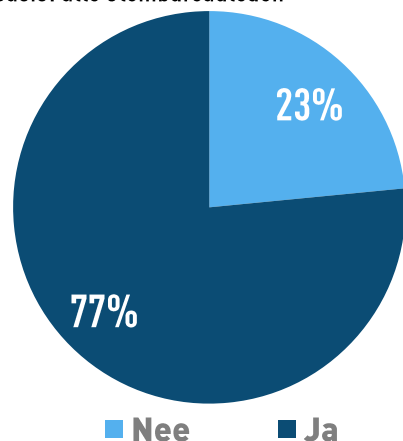
5. Controle identiteit en stempas

Controle van identiteitsbewijs en stempas

- › Ruim driekwart van de stembureauleden heeft taken uitgevoerd met betrekking tot het controleren van het identiteitsbewijs en de stempas (77%);
- › Iets meer dan één op de tien stembureauleden (13%) geeft aan dat ze de identiteit van de kiezer niet goed konden vaststellen door de aanwezigheid van het kuchscherf;
- › De meest genoemde oorzaak hiervan was dat de afstand waarop het identiteitsbewijs getoond werd, te groot was (88%).

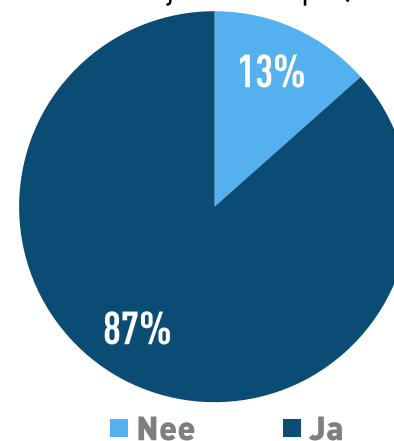
Figuur 5.1 Heeft u taken uitgevoerd met betrekking tot het controleren van het identiteitsbewijs en de stempas?

Basis: alle stembureauleden

Figuur 5.2 Kon u, gelet op de aanwezigheid van het kuchscherf, de identiteit van de kiezer goed vaststellen?

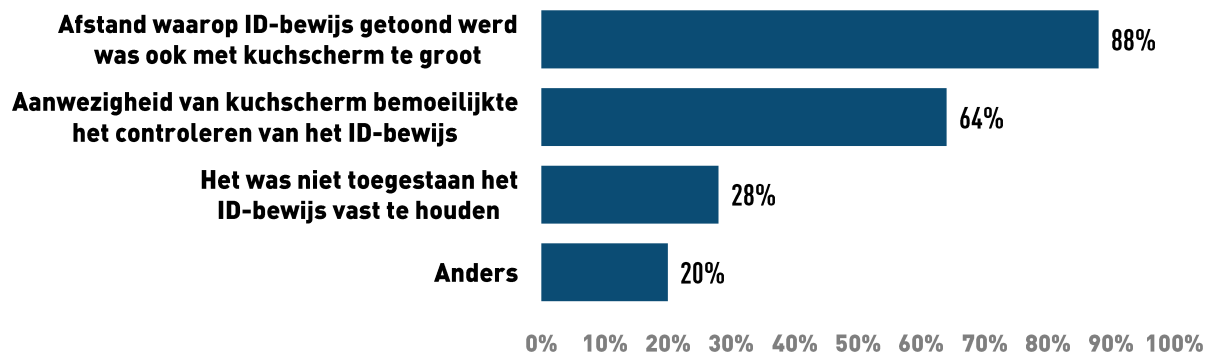
Basis: stembureauleden die taken hebben uitgevoerd met betrekking tot het controleren van het identiteitsbewijs en de stempas (n=186)

Percentage uitgesplitst per gemeente				
	Boxtel (n=47)	Eemsdelta (n=81)	Oisterwijk (n=35)	Vught (n=23)
Ja	81%	90%	94%	74%
Nee	19%	10%	6%	26%

Figuur 5.3 Waardoor kon de identiteit niet goed vastgesteld worden?

Basis: stembureauleden die de identiteit van de kiezer niet goed konden vaststellen (n=25)

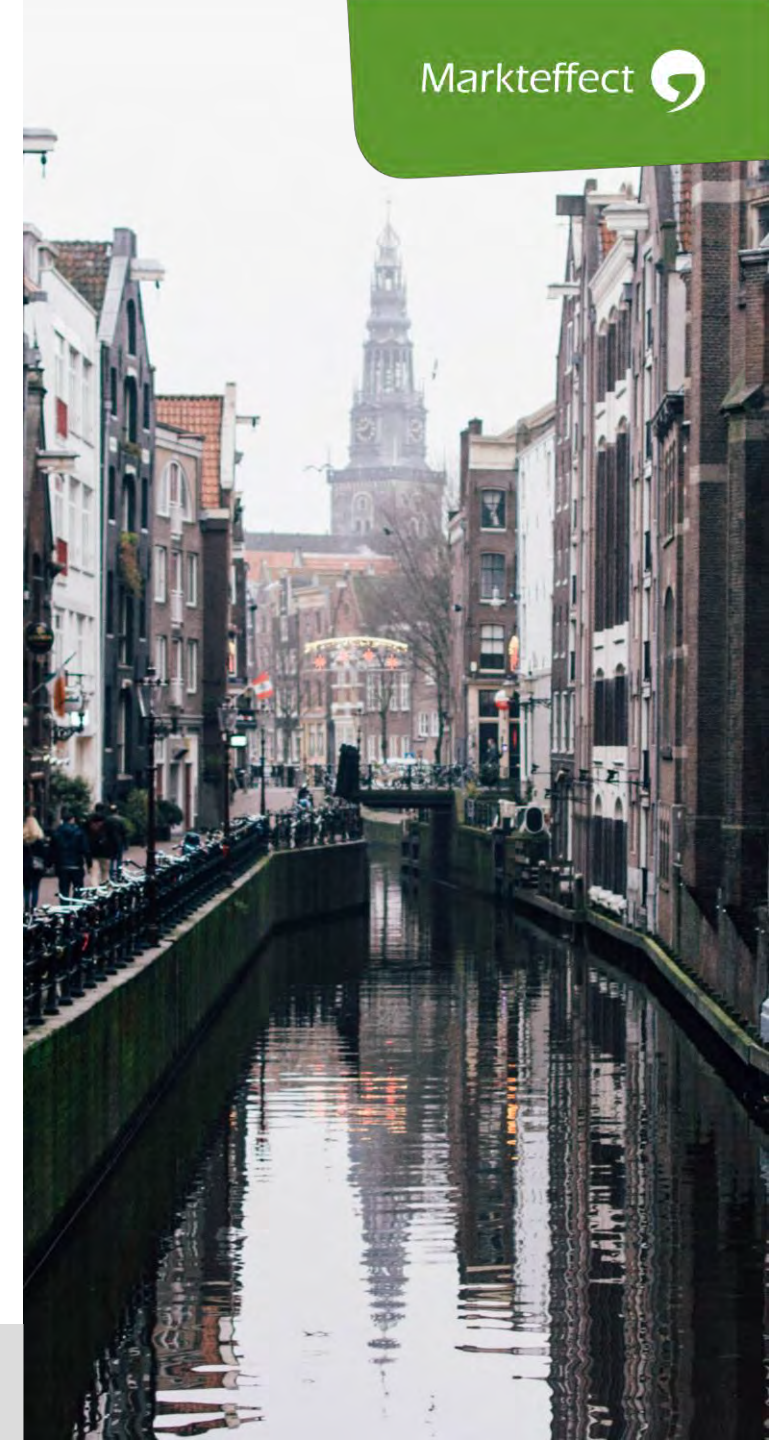
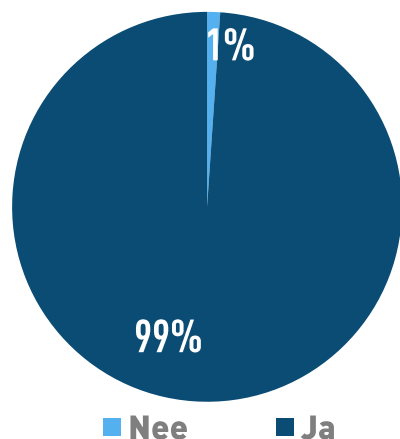
5. Controle identiteit en stempas

Het afdoen van het mondkapje om de identiteit vast te stellen

- › In nagenoeg alle gevallen werkten kiezers mee wanneer zij werden gevraagd het mondkapje kort af te doen om de identiteit vast te kunnen stellen;
- › Zowel in de gemeenten Eemsdelta en Boxtel wordt door één stembureaulid aangegeven dat dit niet het geval was. Redenen die genoemd werden waarom men het mondkapje niet wilde afdoen, zijn:
  - › Angst voor besmetting in het stembureau;
  - › Kiezer behoorde tot risicogroep of heeft familieleden in risicogroep;
  - › Kiezer was van mening dat identiteitsvaststelling wél mogelijk is met mondkapje;
  - › Kiezer droeg een (wegwerp)mondkapje dat maar één keer gedragen mag worden.

Figuur 5.4 Werkten kiezers mee ingeval zij gevraagd werden het mondkapje kort af te doen om de identiteit vast te kunnen stellen?

Basis: stembureauleden die taken hebben uitgevoerd met betrekking tot het controleren van het identiteitsbewijs en de stempas (n=186)

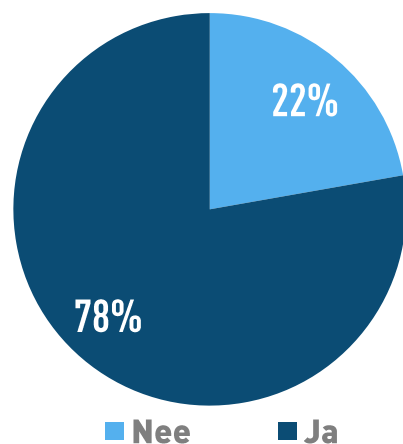
6. Uitreiking van stembiljet en potlood

Uitreiking van stembiljet en potlood

Ruim driekwart van de stembureauleden heeft taken uitgevoerd met betrekking tot de uitreiking van het stembiljet en het potlood (78%).

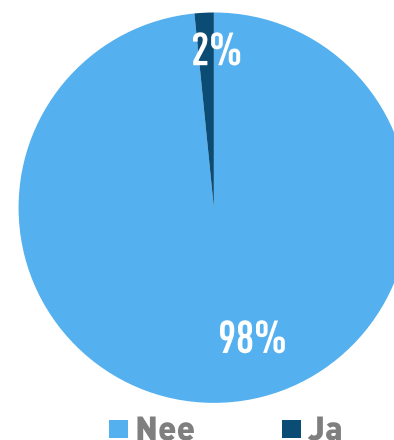
Figuur 6.1 Heeft u taken uitgevoerd met betrekking tot de uitreiking van het stembiljet en het potlood?

Basis: alle stembureauleden

Figuur 6.2 Heeft de uitreiking van het potlood aan de kiezer tot problemen geleid?

Basis: stembureauleden die taken hebben uitgevoerd met betrekking tot uitreiking van stembiljet en potlood (n=189)

Enkel in gemeenten Oisterwijk (n=2) en Eemsdelta (n=1) geven drie stembureauleden aan dat de uitreiking van het potlood aan de kiezer tot problemen heeft geleid. Echter, deze stembureauleden geven hierbij niet aan waar deze problemen uit bestonden.

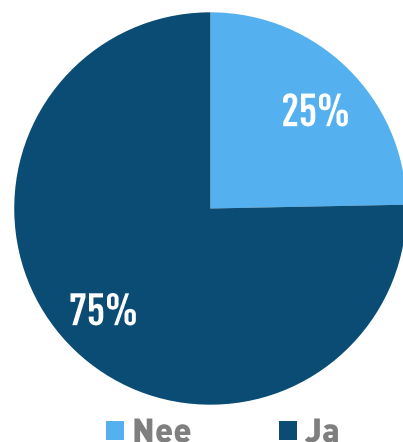
7. Stembureauleden bij de stembus

Toezicht op de stembus

- › Driekwart van de stembureauleden was betrokken bij het toezichthouden op de stembus en het inleveren van de potloden (75%);
- › Enkel in gemeenten Oisterwijk (n=2) en Eemsdelta (n=2) geven vier stembureauleden aan dat het inleveren van de stembiljetten in de stembus tot problemen heeft geleid;
- › Het probleem dat het vaakst voorkwam was dat kiezers onderling onvoldoende afstand hielden bij het inleveren van het stembiljet.

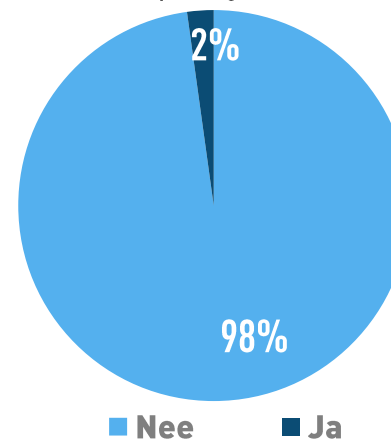
Figuur 7.1 Heeft u taken uitgevoerd met betrekking tot het toezichthouden op de stembus en (indien van toepassing) het inleveren van de potloden?

Basis: alle stembureauleden

Figuur 7.2 Heeft het inleveren van de stembiljetten tot problemen geleid?

Basis: stembureauleden die taken hebben uitgevoerd met betrekking tot het toezichthouden op de stembus en (indien van toepassing) het inleveren van de potloden (n=183)

Het inleveren van de stembiljetten leverde de volgende problemen op:

- › Kiezers hielden onderling onvoldoende afstand bij het inleveren van het stembiljet. (n=4, kwam 2 tot 5 keer voor);
- › Door de afstand was het niet mogelijk om goed zicht te houden aangaande de hoeveelheid uitgereikte stembiljetten. (n=1, kwam vaker dan 10 keer voor);
- › Vaak moesten kiezers gewezen worden op de doorloop naar de uitgang. Vaak wilden ze terug door de ingang. (n=1, kwam vaker dan 10 keer voor);
- › Kiezers raakten de stembus aan, die vervolgens moest worden gereinigd. (n=1, kwam vaker dan 10 keer voor);
- › Het stembiljet werd nat door het desinfecteren van de handen. (n=1, kwam 6 tot 10 keer voor);
- › De kiezer nam stembiljet mee naar buiten. (n=1, kwam 1 keer voor)

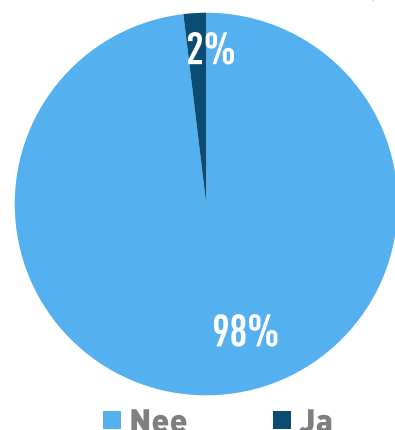
7. Stembureauleden bij de stembus

Het inleveren van de potloden

- › In gemeente Eemsdelta hoefden de kiezers het potlood na het stemmen niet in te leveren. In de Brabantse gemeenten was dit wel het geval;
- › Enkel in gemeente Oisterwijk geven twee stembureauleden aan dat het inleveren van de potloden na het stemmen tot problemen heeft geleid. Beiden gaven aan dat kiezers in de veronderstelling waren dat ze het potlood mee naar huis mochten nemen.

Figuur 7.3 Heeft het inleveren van potloden na het stemmen tot problemen geleid?

Basis: stembureauleden die taken hebben uitgevoerd met betrekking tot het toezichthouden op de stembus en (indien van toepassing) het inleveren van de potloden én waarbij de kiezers het potlood moesten inleveren na het stemmen (n=105)

Het inleveren van de stembiljetten leverde de volgende problemen op:

- › Mensen hadden vaak een opmerking, of ze het potlood niet mee naar huis mochten nemen. (n=1, kwam vaker dan 10 keer voor);
- › Meerdere kiezers waren door onjuiste/onvolledige berichtgeving i.c.m. selectief lezen in de veronderstelling dat het potlood mocht worden meegenomen. (n=1, kwam vaker dan 10 keer voor)

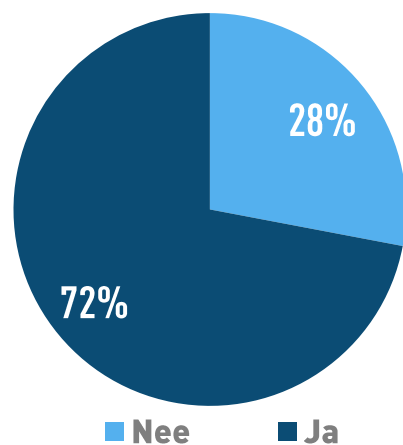
8. Schoonmaaktaken

Reiniging van stembokjes

- › Ruim zeven op de tien stembureauleden heeft taken uitgevoerd met betrekking tot het reinigen van stembokjes en/of potloden (72%);
- › Twee derde van de ondervraagde stembureauleden geeft aan dat de stembokjes om het half uur werden schoongemaakt (67%).

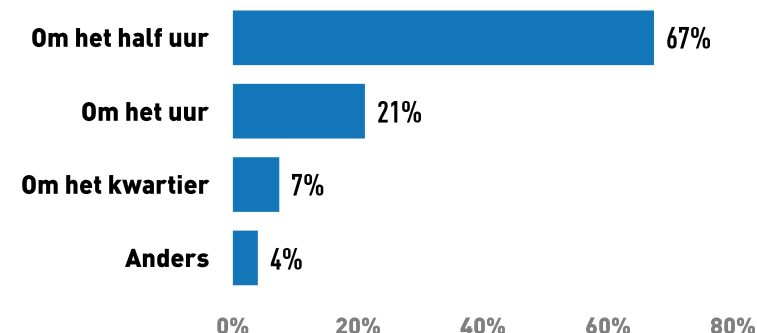
Figuur 8.1 Heeft u taken uitgevoerd met betrekking tot het reinigen van stembokjes en/of potloden?

Basis: alle stembureauleden

Figuur 8.2 Hoe vaak werden de stembokjes schoongemaakt?

Basis: stembureauleden die taken hebben uitgevoerd met betrekking tot het reinigen van stembokjes en/of potloden (n=175)

Percentage uitgesplitst per gemeente				
	Boxtel (n=41)	Eemsdelta (n=74)	Oisterwijk (n=36)	Vught (n=24)
Om het kwartier	12%	7%	3%	8%
Om het half uur	59%	70%	75%	63%
Om het uur	27%	22%	17%	17%
Anders	2%	1%	6%	13%

Gegeven antwoorden bij 'Anders':

- › "In ieder geval ieder half uur/ieder uur en indien iemand weigerde een mondkapje te dragen direct daarna.";
- › "Maximaal om het half uur, maar bij drukte, soms frequenter.";
- › "Om de 1,5 uur.";
- › "Om het half uur en nadat we hulpbehoevende geholpen hebben.";
- › "Om het half uur of vaker als het even druk was geweest.";
- › "Regelmatig, afhankelijk van de drukte."

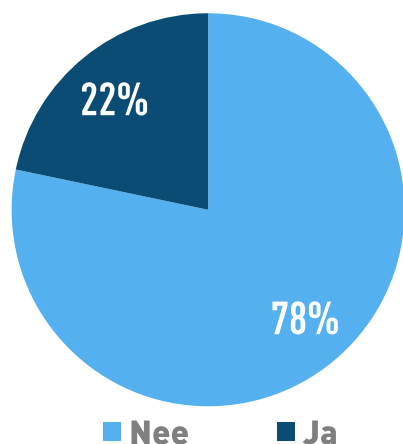
8. Schoonmaaktaken

Extra reiniging van stembokjes

- › Bijna acht op de tien stembureauleden geven aan dat er omstandigheden waren waarin de stembokjes extra schoongemaakt werden (78%);
- › In de meeste gevallen was dit wanneer een kiezer de handen niet wilde desinfecteren bij het betreden van het stemlokaal.

Figuur 8.3 Waren er omstandigheden waarin de stembokjes extra schoon gemaakt werden?

Basis: stembureauleden die taken hebben uitgevoerd met betrekking tot het reinigen van stembokjes en/of potloden (n=175)

	Percentage uitgesplitst per gemeente			
	Boxtel (n=41)	Eemsdelta (n=74)	Oisterwijk (n=36)	Vught (n=24)
Ja	27%	18%	14%	38%
Nee	73%	82%	86%	63%

Figuur 8.4 Hoe vaak kwam(en) onderstaande situatie(s) ongeveer voor? Een stembokje werd extra schoongemaakt wanneer een kiezer...:

Basis: stembureauleden die taken hebben uitgevoerd met betrekking tot het reinigen van stembokjes en/of potloden en die te maken hebben gehad met omstandigheden waarin de stembokjes extra schoongemaakt werden (n=38)

Gegeven antwoorden bij 'Deed er zich nog een andere situatie voor waarbij een stembokje extra werd schoongemaakt? - Ja, namelijk:'

- › "Als er een 'piek' plaatsvond. Want ik als stembureau lid vond het verstandig om dan naast het schoonmaken om het half uur (advies BZK) ook extra schoon te maken voor de veiligheid van de kiezers." (n=1, kwam 2 tot 5x voor);
- › "Als er even geen stemmers waren en er dus extra tijd was om schoon te maken." (n=1, kwam vaker dan 10x voor);
- › "Als het extra druk was, poetsten we vaker." (n=1, kwam 2 tot 5x voor);
- › "Bij drukte." (n=1, kwam 2 tot 5x voor);
- › "Bij extreme drukte, i.p.v. elk half uur, ongeveer per kwartier." (n=1, kwam 2 tot 5x voor);
- › "Bij het filmen voor de evaluatie van het ministerie." (n=1, kwam 1x voor);
- › "Als de kiezer geen mondkapje droeg." (n=1, kwam 2 tot 5x voor);
- › "Drie kiezers wilden geen mondkapje dragen." (n=1, kwam 2 tot 5x voor);

8. Schoonmaaktaken

Gegeven antwoorden bij 'Deed er zich nog een andere situatie voor waarbij een stemhokje extra werd schoongemaakt? - Ja, namelijk:' (vervolg)

- › "Bij oude kiezers maakte ik het nog een keer extra schoon omdat je zuinig bent op die groep mensen en het heel goed vindt dat ze toch komen en je ze daarom een veilig gevoel wilt geven. Je wilt ze in maart graag weer begroeten." (n=1, kwam 2 tot 5x voor);
- › "Een kiezer die geen mondkapje wilde dragen." (n=1, kwam 2 tot 5x voor);
- › "Een kiezer viel flauw. Toen hij bij kwam wilde hij toch stemmen. Ik heb daarna het hokje extra schoongemaakt." (n=1, kwam 1x voor);
- › "Er werd extra schoongemaakt als het druk was." (n=1, kwam 2 tot 5x voor);
- › "Extra reiniging, standaard." (n=1, kwam 2 tot 5x voor);
- › "Iemand had drinken geknoeid." (n=1, kwam 1x voor);
- › "Kiezer was lichamelijk gehandicapt, was onverzorgd." (n=1, kwam 1x voor);
- › "Kiezers zonder mondkapje. Daarna reiniging stemhokje." (n=1, kwam 2 tot 5x voor);
- › "Na bezoek kiezer met lichamelijke beperkingen." (n=1, kwam 2 tot 5x voor);
- › "Na een piekmoment werden de stemhokjes extra gereinigd." (n=1, kwam 2 tot 5x voor);
- › "Ouderen vergeten vaak hun stempas of ID. En vinden het raar dat ze dan niet kunnen stemmen. Vervolgens volgen ze de maatregelen van het stembureau goed op." (n=1, kwam vaker dan 10x voor);
- › "Stemmal voor slechtzienden reinigen na elk gebruik." (n=1, kwam vaker dan 10x voor);
- › "Uit eigen beweging na drukte." (n=1, kwam 2 tot 5x voor);
- › "Wanneer een kiezer geen mondkapje wilde dragen." (n=1, kwam 2 tot 5x voor);
- › "Wanneer een kiezer viezig was." (n=1, kwam 2 tot 5x voor);
- › "Wanneer er veel mensen achter elkaar gingen stemmen, maakten we vaker dan om het half uur schoon." (n=1, kwam 2 tot 5x voor);
- › "We waren een stembureau voor visueel beperkten. Daar was een mal aanwezig voor een stembiljet. Daar werd veel met de handen aan gezeten. Meteen na gebruik schoongemaakt." (n=1, kwam vaker dan 10x voor)

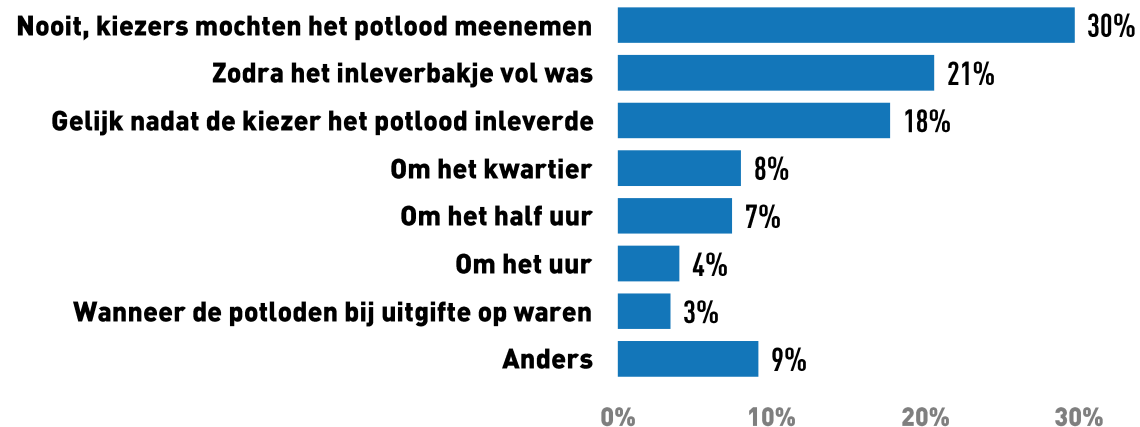
8. Schoonmaaktaken

Reiniging van potloden

Potloden die ingeleverd diende te worden, werden in de meeste gevallen gereinigd wanneer het inleverbakje met potloden vol was of wanneer de kiezer het potlood inleverde na het stemmen.

Figuur 8.5 Hoe vaak werden de ingeleverde potloden schoongemaakt?

Basis: stembureauleden die taken hebben uitgevoerd met betrekking tot het reinigen van stemhokjes en/of potloden (n=175)

Percentage uitgesplitst per gemeente				
	Boxtel (n=41)	Eemsdelta (n=74)	Oisterwijk (n=36)	Vught (n=24)
'Nooit, kiezers mochten het potlood meenemen	0%	70%	0%	0%
Zodra het inleverbakje vol was	29%	8%	25%	38%
Gelijk nadat de kiezer het potlood inleverde	39%	1%	17%	33%
Om het kwartier	15%	1%	19%	0%
Om het half uur	10%	3%	14%	8%
Om het uur	2%	4%	8%	0%
Wanneer de potloden bij uitgifte op waren	0%	3%	8%	4%
Anders	5%	9%	8%	17%

Gegeven antwoorden bij 'Anders':

- › "Afhankelijk van de drukte en het aantal gebruikte potloden.";
- › "Afhankelijk van wie op dat moment verantwoordelijk was voor het schoonmaken van de potloden: wanneer de potloden bij uitgifte dreigden op te raken (maar nog niet op waren) of direct nadat de kiezer het potlood inleverde.";
- › "De kiezers mochten het potlood meenemen of inleveren, het gedeelte wat werd ingeleverd werd (in een mandje) ieder uur schoongemaakt.";
- › "De kiezers mochten hun potlood meenemen. De ingeleverde potloden zijn in een aparte envelop gedaan en ingeleverd bij bureau verkiezingen.";
- › "De niet door de kiezers meegenomen potloden werden op bepaalde momenten van de dag gedesinfecteerd.";
- › "Kiezer mochten het potlood meenemen of indien niet gewenst kon het achtergelaten worden in een bak, na de dag zijn ze schoongemaakt (waren genoeg).";
- › "Met regelmaat; als ik het nodig achtte.";
- › "Mochten potlood meenemen.";

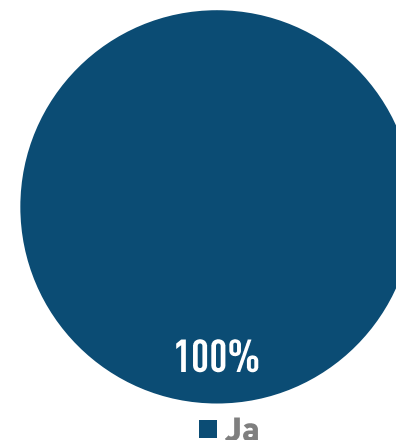
8. Schoonmaaktaken

Gegeven antwoorden bij 'Anders' (vervolg):

- › "Meestal gelijk nadat de kiezer het potlood inleverde. Maar ook als aangepast aan de frequentie dat ze gebruikt werden en de potloden weer aangevuld moesten worden. (we hadden er 30 per tafel (3 x 30).";
- › "Om de 30 potloden.";
- › "Wanneer het bakje voor de helft vol was. Ongeveer per 20 potloden. Totaal aantal potloden waren 40 stuks.";
- › "We maakten de potloden steeds tussendoor schoon zodat we nooit zonder schone potloden zaten! Mensen vroegen wel of ze het potlood mee mochten nemen omdat het in Groningen wel mocht! Graag overal dezelfde regels! Wat moet je met 1 rood potlood?";
- › "Werden meegegeven en niet in ontvangst genomen.";
- › "Wisselend als er een ruim aantal potloden in het inleverbakje zaten en als er tijd voor was. In ieder geval ervoor zorgen dat uitgifte niet zonder kwam te zitten.";
- › "Ze mochten het potlood houden.";
- › "Zodra we bij de uitgifte nog een beperkt aantal hadden, maar anders steeds door de toezichthouder bij de stembus."

Figuur 8.6 Was het bij de schoonmaakwerkzaamheden in voldoende mate mogelijk om de 1,5 meter afstand aan te houden?

Basis: stembureauleden die taken hebben uitgevoerd met betrekking tot het reinigen van stemhokjes en/of potloden (n=175)

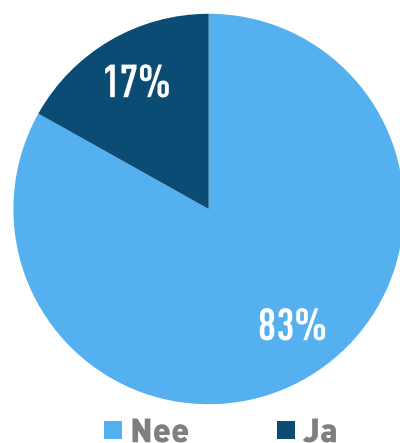
9. Hulp aan kiezers

Het helpen van kiezers

- › Iets minder dan één op de vijf stembureauleden heeft tijdens de verkiezingsdag kiezers geholpen (17%);
- › In iets meer dan de helft van de gevallen geven stembureauleden aan één keer een kiezer geholpen te hebben (54%).

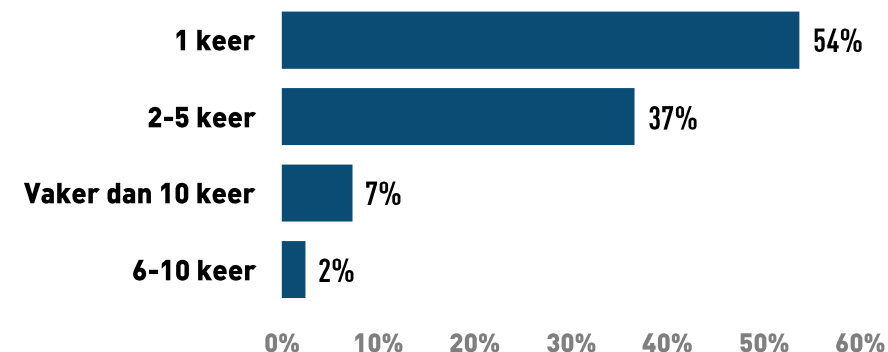
Figuur 9.1 Heeft u tijdens de verkiezingsdag kiezers geholpen?

Basis: alle stembureauleden

Figuur 9.2 Hoe vaak heeft u kiezers geholpen?

Basis: stembureauleden die tijdens de verkiezingsdag kiezers hebben geholpen (n=41)

Percentage uitgesplitst per gemeente				
	Boxtel (n=15)	Eemsdelta (n=14)	Oisterwijk (n=6)	Vught (n=6)
1 keer	40%	57%	50%	83%
2-5 keer	60%	36%	17%	0%
Vaker dan 10 keer	0%	0%	33%	17%
6-10 keer	0%	7%	0%	0%

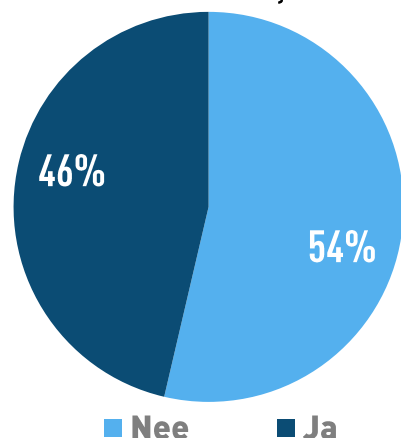
9. Hulp aan kiezers

Gezondheidscheck bij hulp aan kiezers

- › In de meerderheid van de gevallen werd er geen gezondheidscheck afgenomen bij kiezers die om hulp vroegen (54%);
- › Hierbij wordt veelal opgemerkt dat kiezers een mondkapje droegen en dat kiezers al geweest waren op de gezondheidscheck bij het betreden van het stembureau.

Figuur 9.3 Werd bij iedere kiezer die om hulp vroeg de gezondheidscheck afgenomen?

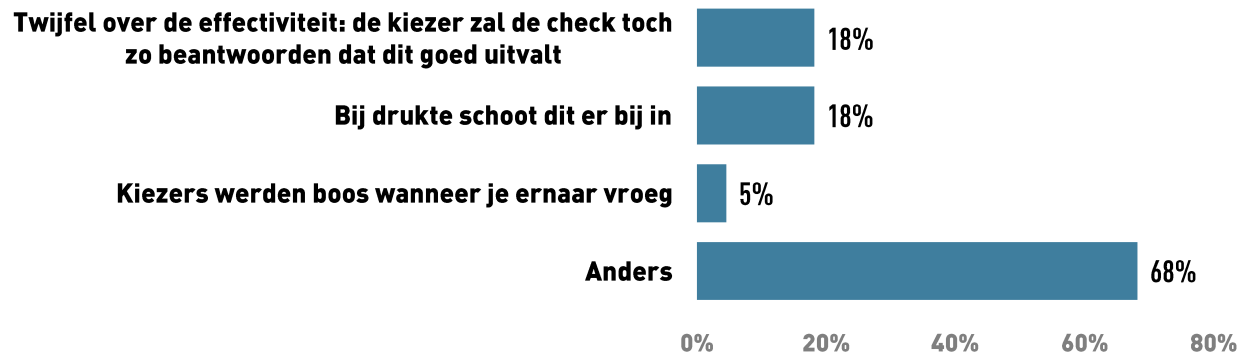
Basis: stembureauleden die tijdens de verkiezingsdag kiezers hebben geholpen (n=41)

Percentage uitgesplitst per gemeente				
	Boxtel (n=15)	Eemsdelta (n=14)	Oisterwijk (n=6)	Vught (n=6)
Ja	33%	50%	33%	83%
Nee	67%	50%	67%	17%

Figuur 9.4 Indien nee, waarom niet?

Basis: stembureauleden die tijdens de verkiezingsdag kiezers hebben geholpen en die aangeven niet bij iedere kiezer die om hulp vroeg de gezondheidscheck te hebben afgenomen (n=22)

Percentage uitgesplitst per gemeente				
	Boxtel (n=15)	Eemsdelta (n=14)	Oisterwijk (n=6)	Vught (n=6)
Twijfel over de effectiviteit	30%	14%	0%	0%
Bij drukte schoot dit er bij in	20%	0%	50%	0%
Kiezers werden boos wanneer je ernaar vroeg	0%	14%	0%	0%
Anders	60%	71%	75%	100%

9. Hulp aan kiezers

Gegeven antwoorden bij 'Werd bij iedere kiezer die om hulp vroeg de gezondheidscheck afgenomen? Nee, omdat' - Optie 'Anders namelijk':

- › "Bij de ingang van het stembureau werden kiezers al gewezen op de gezondheidscheck middels posters.";
- › "De gezondheidscheck stond duidelijk aangegeven op posters en in de vooraankondiging.";
- › "De persoon had een mondkapje op en stond op 1,5 meter van mij af.";
- › "Geen instructie gekregen. Kiezer komt neem ik aan gezond binnen. Wij droegen wel medische mondkapjes en de kiezer eigen mondkapje.";
- › "Had mondkapje en handen waren gedesinfecteerd.";
- › "Hadden mondkap voor en afstand was voldoende.";
- › "Helpen op anderhalve meter hebben wij toegepast met beschermingsmiddelen op/aan.";
- › "Het helpen van de kiezer gebeurt niet alleen in het stemhokje. Maar vaak vanaf het moment als de kiezer het stembureau binnen komt. Bijvoorbeeld het helpen zoeken naar het ID of stemkaart. Dit gebeurt dan op 1,5m afstand of achter een kuchscherp. Kiezers van een risicogroep hebben veel begeleiding nodig.";
- › "Het waren alleen bewoners van verzorgingshuis die hun stem uitbrachten en iedere dag door verzorgend personeel gecontroleerd worden.";
- › "Kiezer staat al in het hokje en spreekt amper Nederlands. Wat je zegt zal hij niet begrijpen. Wat is dan de snelste manier om hem op een nette manier op gang te helpen? In één zin uitleggen: 1 vakje inkleuren en papier dan in de bus gooien.";
- › "Mondkapje op alleen papier openvouwen.";
- › "Onwennigheid pas tijdens het helpen of erna dat we eraan dachten. Eerste drie keer daarna ging het beter.";
- › "Oude man in rolstoel die handen niet kon gebruiken met rolstoel lokaal in gereden.";
- › "Was alleen een hulp "op afstand". De persoon kreeg z'n papier niet uitgevouwen en was moeilijk ter been. Maar afstand wel kunnen waarborgen.";
- › "We hadden posters op de plekken hangen waar we kiezers naar verwezen. En in de verzorgingstehuizen gelden de maatregelen die wij belangrijk vonden ook al erg strikt en streng."

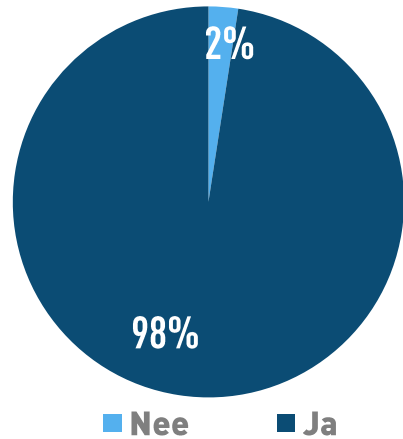
9. Hulp aan kiezers

Gebruik van beschermingsmiddelen bij hulp aan kiezers

Slechts één stembureaulid (gemeente Eemsdelta) geeft aan geen gebruik te hebben gemaakt van de voorgeschreven beschermingsmiddelen bij het helpen van kiezers. Als reden wordt hiervoor gegeven dat de kiezer zelf een mondkapje droeg.

Figuur 9.5 Heeft u gebruik gemaakt van de voorgeschreven beschermingsmiddelen bij het helpen van kiezers?

Basis: stembureauleden die tijdens de verkiezingsdag kiezers hebben geholpen (n=41)

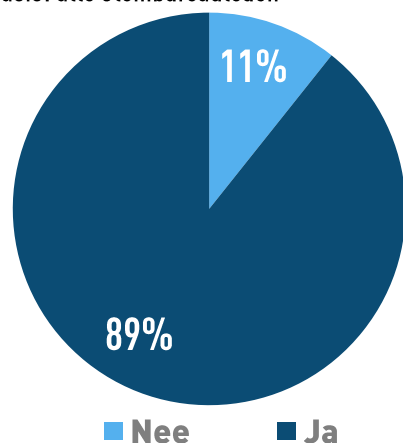
10. Stemmen tellen

Het tellen van de stemmen

- › Zo'n negen op de tien stembureauleden hebben deelgenomen aan het tellen van de stemmen (89%);
- › Driekwart van de stembureauleden die hebben geholpen bij het tellen, geeft aan dat er 1,5 meter afstand gehouden kon worden van de andere tellers (76%).

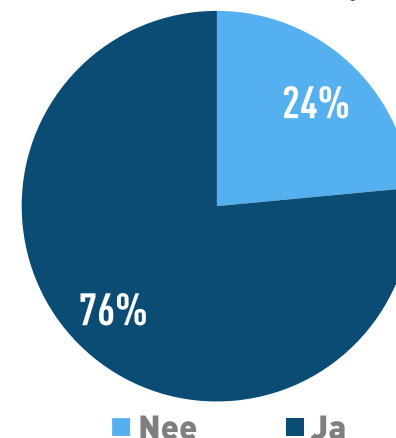
Figuur 10.1 Heeft u deelgenomen aan het tellen van de stemmen?

Basis: alle stembureauleden

Figuur 10.2 Is het gelukt om bij het tellen 1,5 meter aan te houden ten opzichte van de andere tellers?

Basis: stembureauleden die deelgenomen hebben aan het tellen van de stemmen (n=217)

Percentage uitgesplitst per gemeente				
	Boxtel (n=44)	Eemsdelta (n=112)	Oisterwijk (n=37)	Vught (n=24)
Ja	73%	72%	84%	92%
Nee	27%	28%	16%	8%

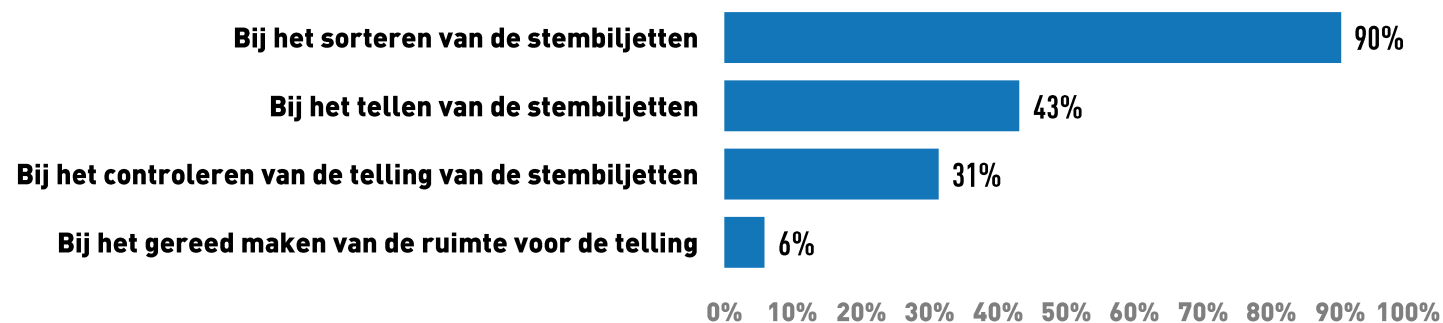
10. Stemmen tellen

Het niet kunnen houden van 1,5 meter afstand bij het tellen van de stemmen

Het niet kunnen houden van 1,5 meter afstand bij het tellen van de stemmen vond veruit het vaakst plaats bij het sorteren van de stembiljetten (90%).

Figuur 10.3 Wanneer is het niet gelukt om bij het tellen 1,5 meter afstand te houden ten opzichte van de andere tellers?

Basis: stembureauleden die deelgenomen hebben aan het tellen van de stemmen en die aangegeven hebben dat ze geen 1,5 meter afstand konden houden ten opzichte van andere tellers (n=51)

Percentage uitgesplitst per gemeente				
	Boxtel (n=12)	Eemsdelta (n=31)	Oisterwijk (n=6)	Vught (n=2)
Bij het sorteren van de stembiljetten	100%	90%	83%	50%
Bij het tellen van de stembiljetten	42%	42%	50%	50%
Bij het controleren van de telling van de stembiljetten	50%	26%	17%	50%
Bij het gereed maken van de ruimte voor de telling	8%	3%	17%	0%

Colofon

Markteffect B.V.
Schimmelt 46
5611 ZX Eindhoven

040 239 22 90
<https://markteffect.nl/>

Onderzoeksspecialist
Lous van Eijndhoven
l.vaneijndhoven@markteffect.nl

Research Consultant
Hans de Jong
h.dejong@markteffect.nl

Disclaimer ©

Dit rapport is gemaakt door Markteffect B.V., exclusief ten behoeve van gebruik door de opdrachtgever(s). Dit rapport is incompleet zonder te refereren aan, en zal alleen in samenloop worden gezien met, de mondelinge toelichting verzorgd door Markteffect B.V. Dit rapport is eigendom van de opdrachtgever(s) en mag niet worden onthuld aan derden of gebruikt voor elk ander doel zonder vooraf schriftelijke toestemming van Markteffect B.V. of de opdrachtgever(s).

De informatie in dit rapport geeft de visie weer van Markteffect B.V. op basis van door middel van onderzoek gevonden feiten. Tijdens dit onderzoek heeft Markteffect B.V. vertrouwd op de accuratesse en volledigheid van beschikbare informatie van publieke en private bronnen gebruikt voor dit marktonderzoek. Markteffect B.V. en haar werknemers wijzen elke verantwoordelijkheid af betreffende het gebruik van deze rapportage.